

Mišljenje na temelju članka 228. Ugovora o EEZ-u

MIŠLJENJE SUDA 1/92

10. travnja 1992.

Sud je primio zahtjev za donošenje mišljenja, zaprimljen u tajništvu Suda 27. veljače 1992., koji je uputila Komisija Europskih zajednica na temelju članka 228. stavka 1. drugog podstavka Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice, u skladu s kojim

„Vijeće, Komisija ili država članica mogu unaprijed zatražiti mišljenje Suda o tome je li predviđeni sporazum u skladu s odredbama ovog Ugovora. Ako je mišljenje Suda negativno, sporazum može stupiti na snagu samo u skladu s člankom 236.”
[neslužbeni prijevod]

I – Opis zahtjeva za donošenje mišljenja

Dana 14. prosinca 1991. Sud je donio Mišljenje 1/91 o usklađenosti s odredbama Ugovora o EEZ-u nacrtu sporazuma (u daljnjem tekstu: Sporazum) koji se odnosi na stvaranje Europskoga gospodarskog prostora (u daljnjem tekstu: EGP). U skladu s tim mišljenjem sustav sudskog nadzora čija se uspostava predlaže Sporazumom neusklađen je s Ugovorom.

Dana 14. veljače 1992. pregovori između Komisije i država EFTA-e doveli su do određenih izmjena nacrtu Sporazuma. Komisija ovim zahtjevom traži mišljenje Suda o usklađenosti s Ugovorom o EEZ-u odredaba koje su izmijenjene na temelju pregovora, a posebno novih članaka 56. i 111.

Tekst izmijenjenih odredaba Sporazuma priložen je zahtjevu za donošenje mišljenja. Sud donosi mišljenje na temelju francuske verzije Sporazuma. Kada se u tekstu ovog mišljenja spominje „Sud” misli se na Sud Europskih zajednica.

II – Postupak

Sukladno članku 107. stavku 1. Poslovnika Suda, zahtjev za donošenje mišljenja dostavljen je Vijeću i državama članicama. Nije podneseno nijedno očitovanje.

Europski parlament podnio je zahtjev, na temelju kojeg mu je dopušteno podnijeti očitovanja.

Sud je saslušao nezavisne odvjetnike na sjednici vijeća održanoj 31. ožujka 1992., sukladno članku 108. stavku 2. Poslovnika.

III – Analiza Sporazuma koji je izmijenjen na temelju pregovora

Izmjene Sporazuma utječu na preambulu, dio IV. pod naslovom „Concurrence et autres règles communes” [Tržišno natjecanje i druga zajednička pravila] (članci 56. i 64.), treće poglavlje dijela VII. pod naslovom „Dispositions institutionnelles” [Institucionalne odredbe] i protokole 33., 34. i 35.

Preambuli Sporazuma dodana je sljedeća uvodna izjava:

„Budući da je, uz puno poštovanje neovisnih sudova, cilj ugovornih stranaka postići i zadržati ujednačeno tumačenje i primjenu ovog Sporazuma i onih odredaba zakonodavstva Zajednice koje su sadržajno prenesene u Sporazum te postići jednako postupanje prema pojedincima i gospodarskim subjektima u pogledu četiriju sloboda i uvjeta tržišnog natjecanja.”

U dijelu IV. Sporazuma, pod naslovom „Concurrence et autres règles communes”, članci 56. i 64. glase kako slijedi:

„Članak 56.

1. Za pojedinačne slučajeve koji potpadaju pod primjenu članka 53. nadzorna tijela odlučuju u skladu sa sljedećim odredbama:
 - (a) o pojedinačnim slučajevima koji utječu samo na trgovinu država EFTA-e odlučuje Nadzorno tijelo EFTA-e;
 - (b) ne dovodeći u pitanje točku (c), Nadzorno tijelo EFTA-e odlučuje o slučajevima kad je promet dotičnih poduzetnika na području država EFTA-e jednak ili veći od 33 % njihovog prometa na području koje je obuhvaćeno ovim Sporazumom kako je predviđeno odredbama članka 58., Protokola 21. i pravila koja su usvojena radi njegove provedbe, Protokola 23. i Priloga XIV.;
 - (c) Komisija EZ-a odlučuje o drugim slučajevima, kao i o slučajevima pod (b) kad to ima utjecaja na trgovinu među državama članicama EZ-a, uzimajući u obzir odredbe iz članka 58., Protokola 21., Protokola 23. i Priloga XIV.
2. O pojedinačnim slučajevima koji potpadaju pod članak 54. odlučuje nadzorno tijelo na čijem je području utvrđeno postojanje vladajućeg položaja. Pravila iz stavka 1. točaka (b) i (c) primjenjuju se samo ako vladajući položaj postoji na područjima obaju nadzornih tijela.
- 3.¹ O pojedinačnim slučajevima koji potpadaju pod stavak 1. točku (c), čiji utjecaji nisu značajni za trgovinu među državama članicama Zajednice ili na tržišno natjecanje unutar Zajednice odlučuje Nadzorno tijelo EFTA-e.
4. Pojmovi ‚poduzetnik’ i ‚promet’ definirani su, za potrebe ovog članka, Protokolom 22.”

„Članak 64.

1. Ako jedno od nadzornih tijela smatra da drugo nadzorno tijelo ne provodi članke 61. i 62. ovog Sporazuma i članak 5. Protokola 14. u skladu s održavanjem jednakih uvjeta tržišnog natjecanja na području obuhvaćenom ovim Sporazumom, u roku od dva

¹ Prihvaćen zapisnik o članku 56. stavku 3. Pojam ‚zanemariv’ iz članka 56. stavka 3. Sporazuma treba se shvatiti u smislu koji taj pojam ima u priopćenju Komisije o sporazumima male vrijednosti koji nisu obuhvaćeni odredbama članka 85. stavka 1. Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice. (SL C 231, 12.9.1986., str. 2.).

tjedna održat će se razmjena stajališta u skladu s postupkom iz Protokola 17. stavka (f).

Ako zajedničko rješenje ne bude pronađeno do isteka tog dvotjednog razdoblja, nadležno tijelo ugovorne stranke koja je time pogođena može odmah usvojiti odgovarajuće privremene mjere radi otklanjanja nastalog narušavanja tržišnog natjecanja.

U Zajedničkom odboru EGP-a održavaju se savjetovanja radi pronalaženja zajednički prihvatljivog rješenja.

Ako u roku od tri mjeseca Zajednički odbor EGP-a ne pronađe takvo rješenje i ako dotični postupak uzrokuje ili prijeti da će uzrokovati narušavanje tržišnog natjecanja koje pogađa trgovinu između ugovornih stranaka, privremene mjere mogu se zamijeniti konačnim mjerama koje su nužne za uklanjanje učinaka takvog narušavanja. Pri odabiru mjera prednost se mora dati onima koje manje remete funkcioniranje Sporazuma.

2. Odredbe ovog članka također se primjenjuju na državne monopole osnovane nakon potpisivanja ovog Sporazuma.”

Iz dijela VII. Sporazuma, koji sadržava odredbe o institucijama, izbrisan je odjeljak 3. „Sudovi EGP-a” (bivši članci 95. do 103.). Dio VII. sada sadržava odjeljak 3. čiji je naslov „Homogénéité, procédure de surveillance et règlement des différends” i čije odredbe glase kako slijedi:

„Odjeljak 1. Ujednačenost

Članak 105.²

1. Kako bi se ostvario cilj ugovornih stranaka da se postigne što jednoobraznije tumačenje odredaba ovog Sporazuma i onih odredaba zakonodavstva Zajednice koje su sadržajno prenesene u ovaj Sporazum, Zajednički odbor EGP-a postupat će u skladu s ovim člankom.
2. Zajednički odbor EGP-a stalno preispituje razvoj sudske prakse Suda Europskih zajednica i Suda EFTA-e. U tu svrhu presude tih sudova prosljeđuju se Zajedničkom odboru EGP-a koji će postupati na način da se očuva ujednačeno tumačenje ovog Sporazuma.
3. Ako Zajednički odbor EGP- u dva mjeseca nakon što mu je iznesena razlika u sudskoj praksi dva suda ne uspije očuvati ujednačeno tumačenje Sporazuma, može se primijeniti postupak utvrđen člankom 111.

Članak 106.

² Prihvaćen zapisnik o članku 105.

Odluke koje na temelju ove odredbe donosi Zajednički odbor EGP-a nikako ne mogu utjecati na sudsku praksu Suda Europskih zajednica.

Radi osiguranja što jednoobraznijeg tumačenja ovog Sporazuma, uz puno poštovanje neovisnosti sudova, Zajednički odbor EGP-a uspostavlja sustav razmjene informacija koje se odnose na presude i/ili odluke Suda Europskih zajednica, Prvostupanjskog suda Europskih zajednica, Suda EFTA-e te sudova zadnje instance država EFTA-e. Taj sustav obuhvaća:

- (a) prosljeđivanje Tajništvu Suda Europskih zajednica presuda i/ili odluka koje su ti sudovi donijeli o tumačenju i primjeni ovog Sporazuma, s jedne strane i, s druge strane, Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice i Ugovora o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik kako su izmijenjeni ili dopunjeni, kao i akata koji su doneseni radi njihove provedbe u mjeri u kojoj se odnose na odredbe koje su sadržajno istovjetne s odredbama ovog Sporazuma;
- (b) razvrstavanje tih presuda i/ili odluka u Tajništvu Suda Europskih zajednica, uključujući, ako je to potrebno, sastavljanje i objavljivanje prijevoda i izvadaka;
- (c) priopćenja Tajništva Suda Europskih zajednica o svim mjerodavnim dokumentima nadležnim nacionalnim tijelima koje određuje svaka ugovorna stranka.

Članak 107.

Odredbe o mogućnosti da država EFTA-e dozvoli nekom sudu da zatraži od Suda Europskih zajednica donošenje odluke o tumačenju nekog pravila EGP-a utvrđene su Protokolom 34.”

Odjeljak 2: Postupak nadzora

„Članak 108.

1. Države EFTA-e osnivaju neovisno nadzorno tijelo, u daljnjem tekstu: Nadzorno tijelo EFTA-e kao i postupke slične onima koji postoje u Zajednici, uključujući postupke za osiguranje ispunjavanja obveza predviđenih Sporazumom te za kontrolu zakonitosti akata nadzornog tijela EFTA-e u pogledu tržišnog natjecanja.
2. Države EFTA-e osnivaju sud, u daljnjem tekstu: Sud EFTA-e. Sud EFTA-e, u odnosu na primjenu ovog Sporazuma, u skladu s posebnim sporazumom između država EFTA-e posebno je nadležan za:
 - (a) tužbe koje se odnose na postupak nadzora u pogledu država EFTA-e;
 - (b) žalbe koje se odnose na odluke koje je u području tržišnog natjecanja donijelo Nadzorno tijelo EFTA-e;
 - (c) rješavanje sporova između dviju ili više država EFTA-e.

Članak 109.

1. Ispunjavanje obveza iz ovog Sporazuma nadgleda Nadzorno tijelo EFTA-e s jedne strane, a s druge strane Komisija EZ-a, postupajući u skladu s Ugovorom o osnivanju Europske ekonomske zajednice i Europske zajednice za ugljen i čelik te ovim Sporazumom.
2. Radi osiguranja jednoobraznog nadzora širom EGP-a, Nadzorno tijelo EFTA-e i Komisija EZ-a surađuju, razmjenjuju informacije i međusobno se savjetuju o svim pitanjima nadzorne politike i pojedinačnim slučajevima.
3. Komisija EZ-a, s jedne strane, i Nadzorno tijelo EFTA-e, s druge strane, primaju sve pritužbe koje se odnose na primjenu Sporazuma. Međusobno se obavješćuju o primljenim pritužbama.
4. Svako od ovih tijela ispituje pritužbe koje potpadaju pod njegovu nadležnost i, ovisno o slučaju, prosljeđuje drugom tijelu sve pritužbe koje potpadaju pod nadležnost tog tijela.
5. U slučaju neslaganja između dvaju tijela u pogledu djelovanja koja treba poduzeti u odnosu na pritužbu ili u odnosu na rezultat ispitivanja, svako tijelo može uputiti pitanje Zajedničkom odboru EGP-a, a koji će ga rješavati u skladu s člankom 111.

Članak 110.

Odluke Nadzornog tijela EFTA-e i Komisije EZ-a koje nameću novčanu obvezu osobama koje nisu države izvršive su prema ovom Sporazumu. Isto se primjenjuje na takve presude Suda Europskih zajednica, Prvostupanjskog suda Europskih zajednica i Suda EFTA-e prema ovom Sporazumu.

Izvršenje je uređeno pravilima o parničnom postupku koja su na snazi u državi na čijem se području provodi. Nalog za izvršenje dodaje se prilogu odluke bez ikakve druge formalnosti osim provjere vjerodostojnosti odluke od strane tijela koje u tu svrhu ugovorna stranka odredi i s tim upozna druge ugovorne stranke, Nadzorno tijelo EFTA-e, Komisiju EZ-a, Sud Europskih zajednica, Prvostupanjski sud i Sud EFTA-e.

Kad ove formalnosti na zahtjev stranke o kojoj je riječ budu dovršene, ona može pristupiti izvršenju iznoseći stvar izravno pred nadležno tijelo, u skladu s nacionalnim pravom države na čijem području izvršenje treba biti provedeno.

Izvršenje može biti suspendirano samo odlukom Suda Europskih zajednica u odnosu na odluke Komisije EZ-a, Prvostupanjskog suda ili Suda Europskih zajednica, ili odlukom Suda EFTA-e u odnosu na odluke Nadzornog tijela EFTA-e ili Suda EFTA-e. Međutim, sudovi država o kojima je riječ nadležni su za pritužbe da se izvršenje nepravilno provodi.”

Odjeljak 3: Rješavanje sporova

„Članak 111.

1. Zajednica ili država EFTA-e mogu iznijeti sporno pitanje koje se odnosi na tumačenje ili primjenu ovog Sporazuma pred Zajednički odbor EGP-a u skladu sa sljedećim odredbama.
2. Zajednički odbor EGP-a može rješavati spor. Daju mu se sve potrebne informacije koje mogu biti od koristi za omogućavanje detaljnog ispitivanja situacije radi nalaženja prihvatljivog rješenja za države ugovornice. U tu svrhu Zajednički odbor EGP-a ispituje sve mogućnosti za daljnje dobro funkcioniranje ovog Sporazuma.
3. Ako se spor odnosi na tumačenje odredaba ovog Sporazuma koje su sadržajno istovjetne odgovarajućim pravilima Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice i Ugovora o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik i aktima koji su usvojeni u primjeni ta dva ugovora te ako spor nije riješen tri mjeseca nakon što je iznesen Zajedničkom odboru EGP-a, ugovorne stranke u sporu mogu se dogovoriti da zatraže od Suda Europskih zajednica da odluči o tumačenju relevantnih pravila. Ako Zajednički odbor EGP-a u takvom sporu ne postigne sporazum o rješenju u roku od šest mjeseci od dana kada je pokrenut postupak ili ako dotad ugovorne stranke u sporu nisu odlučile zatražiti odluku Suda Europskih zajednica, ugovorna stranka može, radi otklanjanja moguće neravnoteže,
 - poduzeti zaštitnu mjeru u skladu s člankom 112. stavkom 2. te slijedeći postupak iz članka 113.,
 - ili primijeniti članak 102., *mutatis mutandis*.
4. Ako se spor odnosi na opseg ili trajanje zaštitnih mjera poduzetih u skladu s člankom 111. stavkom 3. ili člankom 112. ili na proporcionalnost mjera za uspostavu ravnoteže poduzetih u skladu s člankom 114. te ako Zajednički odbor EGP-a nakon tri mjeseca od dana kad mu je pitanje upućeno nije uspio riješiti spor, svaka ugovorna stranka može uputiti spor na arbitražu prema postupcima utvrđenima Protokolom 33. U takvim postupcima ne može se odlučivati o pitanju tumačenja odredaba ovog Sporazuma navedenih u stavku 3. Arbitražna odluka obvezuje stranke u sporu.”

Protokol 33., na koji se odnosi članak 111. Sporazuma, sadržava sljedeće odredbe:

„Protokol 33: o arbitražnim postupcima

1. Ako je spor upućen na arbitražu, imenuju se tri arbitra, osim ako stranke u sporu odluče drukčije.
2. Obje stranke u sporu u roku od 30 dana imenuju svaka po jednog arbitra.
3. Tako imenovani arbitri konsenzusom [sporazumno] imenuju trećeg arbitra (predsjednika Arbitražnog suda) koji ima državljanstvo jedne od ugovornih stranaka, osim onih državljanstava [koji je građanin jedne od ugovornih stranaka, ali drukčijeg državljanstava od] imenovanih arbitara. Ako se u roku od dva mjeseca ne dogovore o njegovom imenovanju, trećeg arbitra izabiru između sedam osoba s popisa koji je izradio Zajednički odbor EGP-a.

Zajednički odbor uspostavlja i stalno pregledava [ažurira] taj popis u skladu s poslovnikom Odbora.

4. Osim ako ugovorne stranke odluče drukčije, arbitražni sud [sâm] donosi svoj poslovnik. Arbitražni sud svoje odluke donosi većinom glasova.”

Članak 107. Sporazuma odnosi se na Protokol 34., koji glasi kako slijedi:

„Protokol 34. o mogućnosti sudova država EFTA-e da od Suda Europskih zajednica zatraže donošenje odluke o tumačenju pravila EGP-a koja odgovaraju pravilima EZ-a

Članak 1.

Kada se u predmetu pred sudom države EFTA-e pojavi pitanje tumačenja odredaba Sporazuma koje su u biti istovjetne [jednake] odredbama Ugovorâ o osnivanju Europskih zajednica, kako su izmijenjeni ili dopunjeni ili akata donesenih na temelju tih Ugovorâ, taj sud može, ako to smatra nužnim, zatražiti od Suda Europskih zajednica donošenje odluke o tom pitanju.

Članak 2.

Država EFTA-e koja namjerava koristiti ovaj Protokol izvješćuje depozitara i Sud Europskih zajednica u kojoj će se mjeri i prema kojim načinima Protokol primjenjivati na njezine sudove.

Članak 3.

Depozitar izvješćuje ugovorne stranke o svakoj obavijesti na temelju članka 2.”

Protokol 35. glasi kako slijedi:

„Protokol 35: o provedbi pravila EGP-a

Budući da ovaj Sporazum ima za cilj postizanje homogenog Europskoga gospodarskog prostora, na temelju zajedničkih pravila, bez zahtijevanja od bilo koje ugovorne strane da prenese zakonodavne ovlasti na neku instituciju Europskoga gospodarskog prostora; i

budući da će se to slijedom toga trebati postići putem nacionalnih postupaka;

Jedini članak

S obzirom na slučajeve mogućih proturječnosti između odredaba koja proizlaze iz provedbe pravila EGP-a i drugih zakonskih odredaba, države EFTA-e obvezuju se prema potrebi uvesti zakonsku odredbu kako bi u tim slučajevima prednost imala pravila EGP-a.”

IV – Sažetak zahtjeva Komisije

Komisija napominje da je izmjene u Sporazum unijela na temelju ponovljenih pregovora poštujući mišljenje Suda i nastojeći postići maksimalnu homogenost. Neposredna posljedica Mišljenja 1/91 bila je nužnost odbacivanja zamisli o stvaranju Suda EGP-a i razmatranje mogućnosti stvaranja Suda EFTA-e. Nove odredbe grupirane u četiri cjeline: homogeno tumačenje odredaba Sporazuma; sustav nadzora; rješavanje sporova; tržišno natjecanje.

Što se tiče **prve** cjeline, Komisija naglašava važnost koju pridaje homogenosti, odnosno postizanju maksimalne jedinstvenosti u primjeni i tumačenju Sporazuma i odredaba prava Zajednice čija je bit preuzeta Sporazumom. Taj je cilj sada jasno izražen u novoj uvodnoj izjavi u preambuli Sporazumu i u novom članku 105. stavku 1., kojim je između ostalog predviđen postupak koji se treba provoditi u slučaju razvoja sudske prakse Suda ili u slučaju razilaženja sudske prakse Suda EFTA-e i sudske prakse Suda.

Što se tiče navoda Suda da se člankom 6. Sporazuma nije mogla osigurati homogenost, Komisija izjavljuje da bi idealno rješenje bilo kada bi države EFTA-e od sada prihvaćale buduće presude Suda i kada bi se članak 6. izmijenio u skladu s tim. Budući da se to pokazalo potpuno neprihvatljivim za države EFTA-e, novim člankom 105. predviđen je „prihvat” novih presuda Suda u vidu mjera koje će poduzimati Zajednički odbor, a koje će se na odgovarajući način uvrstiti u pravila koja se primjenjuju na cijeli EGP. U zapisniku o kojem su se usuglasile ugovorne stranke navodi se da odluke koje Zajednički odbor donese na temelju te odredbe ni u kojem slučaju ne mogu utjecati na presude Suda. Komisija također navodi da će se to potvrditi u izjavi koja će biti izvršena u zapisnik Vijeća koji će prethoditi sklapanju Sporazuma.

Novi članak 106. ne sadržava stavak 1. bivšeg članka 104. i njime se jednostavno utvrđuje postupak razmjene informacija između Suda, Suda EFTA-e i sudova zadnje instance u državama EFTA-e.

Naposljetku, novi članak 107. i novi Protokol 34. sada se odnose na „odluke” Suda, koje su stoga obvezujuće za države EFTA-e.

Što se tiče **druge** cjeline, Komisija ističe da je, s obzirom da neće biti stvoren Sud EGP-a, nužno osnovati sud EFTA-e kako bi države EFTA-e imale na raspolaganju postupak nadzora sličan onom koji postoji u Zajednici i kako bi poduzeća uživala istu sudsku zaštitu u području tržišnog natjecanja.

Kada je riječ o **trećoj** cjelini, Komisija naglašava da se novim člankom 111. uvodi postupak čija je svrha uzeti u obzir i Mišljenje Suda 1/91 i potrebu za postupkom rješavanja sporova. Ona ističe da ako nema Suda EGP-a koji ima nadležnost, i ako se tumačenje odredaba Sporazuma koje su u biti jednake odredbama prava Zajednice ne može povjeriti nijednom drugom tijelu osim Sudu, onda je postupak rješavanja sporova nužno predvidjeti s obzirom na područje primjene Sporazuma.

Taj se postupak treba, koliko se može, provesti na Zajedničkom odboru, gdje među ugovornim stranama treba postići politički dogovor. Za slučajeve kada se dogovor ne može postići, novim člankom 111. pravi se razlika između sukoba koji proizlaze iz odredaba Sporazuma koje su u biti jednake odgovarajućim odredbama prava Zajednice

i sukoba koji proizlaze iz zaštitnih mjera ili mjera u svrhu ponovne uspostave ravnoteže.

Ako se spor odnosi na odredbu koja je u biti jednaka odgovarajućim odredbama prava Zajednice ugovorna strana o kojoj je riječ može zatražiti od Suda da presudi o tom pitanju. U tom slučaju, premda to nije navedeno u Sporazumu, dogovoreno je da će se Komisija obratiti Sudu i zatražiti mišljenje u skladu s člankom 228. Ugovora o EEZ-u. Ako Zajednički odbor nakon određenog razdoblja ne postigne dogovor, ugovorna strana koja se smatra povrijeđenom može donijeti zaštitnu mjeru ili mjeru kojom se Sporazum privremeno stavlja izvan snage.

Ako se spor odnosi na zaštitnu mjeru [članak 111. stavak 3. (novi) ili članak 112.] ili na mjeru u svrhu ponovne uspostave ravnoteže (članak 114.), svaka ugovorna strana može zatražiti arbitražu u pogledu područja primjene i trajanja zaštitne mjere ili proporcionalnosti mjere ponovne uspostave ravnoteže. Arbitražna odluka obvezujuća je za sve stranke u sporu, ali jasno je i izričito propisano da se pitanja o tumačenju Sporazuma ne mogu uputiti na arbitražu. Arbitri se moraju držati činjenica i ne mogu odlučivati o pravnim pitanjima. Protokolom 33. propisuju se arbitražni postupci. Komisija smatra da je u tim okolnostima arbitraža u skladu s točkama 40. i 41. Mišljenja 1/91.

Što se tiče četvrte cjeline, Komisija tvrdi da novi članak 56. treba tumačiti uzimajući u obzir članke 53. i 54. Sporazuma. Prema mišljenju Komisije, primjena te nove odredbe u vezi s člancima 85. i 86. Ugovora u EEZ-u dovodi do sljedeće situacije:

Zajednica je nadležna:

- (i) u slučajevima sporazumâ između poduzeća, odlukâ udruženja poduzeća i usklađenih djelovanja:
 - dakako, za sve „čiste” slučajeve, a to su oni u kojima je primjenjiv samo članak 85., jer se članak 53. primjenjuje samo kada je riječ o utjecaju na trgovinu između ugovornih strana, odnosno između Zajednice i država EFTA-e,
 - za tzv. „mješovite” slučajeve, a to su oni u kojima je došlo do ograničenja tržišnog natjecanja i u kojima nije riječ samo o utjecaju na trgovinu između država članica, nego i između ugovornih strana, odnosno između Zajednice i država EFTA-e (i u kojima bi, dakle, i Nadzorno tijelo EFTA-e u načelu moglo tvrditi da je ono nadležno na temelju članka 53. Sporazuma).

U takvim slučajevima Komisija odlučuje na temelju pravila Zajednice o tržišnom natjecanju dopunjenih pravilima EGP-a i njezine su odluke izvršne u cijelom Europskom gospodarskom prostoru. Komisiji se dodjeljuje isključiva nadležnost u mješovitim slučajevima na temelju članka 56. stavka 1. točke (c), kojim se propisuje da Komisija odlučuje o svim „mješovitim” slučajevima ako je došlo do utjecaja na trgovinu između država članica;

- za posebnu vrstu „mješovitog slučaja”, odnosno za slučajeve utjecaja na trgovinu između samo jedne države članice i jedne ili više država EFTA-e.

Na temelju važećih pravila prava Zajednice Komisija se ne može baviti takvim slučajevima (nisu ispunjeni uvjeti iz članka 85.).

Nadležno tijelo za odlučivanje o takvim slučajevima u sklopu EGP-a sada proizlazi iz članka 53. Sporazuma o EGP-u, u kojem se pretpostavlja utjecaj na trgovinu između ugovornih strana te je stoga obuhvaćena i navedena situacija.

U skladu s člankom 56. stavkom 1. točkom (b) Sporazuma o EGP-u, tu sasvim novu ovlast imat će Komisija kada je promet poduzeća u kojima je riječ na području država EFTA-e manji od 33 % njihova ukupnog prometa u Europskom gospodarskom prostoru;

(ii) u slučajevima zlouporabe vladajućeg položaja:

- podrazumijeva se da je Zajednica nadležna za interne slučajeve, na koje se primjenjuje samo članak 86. i u skladu s argumentacijom iz prve alineje gore navedene točke (i),
- Zajednica je nadležna i za poseban oblik „čistih” slučajeva (jer Nadzorno tijelo EFTA-e ne može tvrditi da je nadležno za te slučajeve), odnosno one u kojima vladajući položaj postoji samo u Zajednici, ali njegova zlouporaba ne utječe samo na trgovinu između država članica nego i na trgovinu između ugovornih strana. Člankom 54. Sporazuma Komisiji se omogućava da u obzir uzme učinke takve zlouporabe i na državnom području država EFTA-e,
- za tzv. „mješovite” slučajeve, odnosno slučajeve u kojima vladajući položaj postoji i u Zajednici i na području država EFTA-e i u kojima zlouporaba utječe i na trgovinu između država članica i na trgovinu između ugovornih strana.

U tim slučajevima Komisija će postupati na temelju pravila iz Ugovora iz Rima nadopunjenih člankom 54. Sporazuma o EGP-u. Ta isključiva nadležnost Komisije proizlazi iz članka 56. stavka 2. u vezi sa stavkom 1. točkom (c) istog članka.

Na temelju Sporazuma Nadzorno tijelo EFTA-e bit će nadležno:

(a) za sporazume između poduzeća, odluke udruženja poduzeća i usklađena djelovanja

(i) za sve „čiste” slučajeve u kojima je riječ samo o utjecaju na trgovinu između država EFTA-e,

(ii) za tzv. „mješovite” slučajeve u kojima nije riječ o utjecaju na trgovinu između država članica Zajednice, nego na trgovinu između države članice Zajednice i jedne ili više država EFTA-e, ali pod uvjetom da je promet poduzeća o kojima je riječ na području država EFTA-e jednak ili veći od 33 % njihova ukupnog prometa u Europskom gospodarskom prostoru,

(iii) za „*de minimis*” slučajeve u Zajednici. To su „mješoviti” slučajevi u kojima je riječ o utjecaju na trgovinu između država članica i u načelu je za njih nadležna Zajednica, ali je taj utjecaj u Zajednici toliko zanemariv da ulaze

u kategoriju sporazuma male važnosti koji, u skladu s komunikacijom Komisije od 3. rujna 1986.³, ne ulaze u područje primjene članka 85. stavka 1. Ugovora o EEZ-u kako ga je protumačio Sud. Međutim, ti sporazumi mogu na državnom području država EFTA-e imati utjecaj koji nije zanemariv. Stoga je dosljedno to što se tim zapravo „čistim” EFTA-inim slučajevima treba baviti Nadležno tijelo EFTA-e. Poduzećima o kojima je riječ ne mogu se naplatiti kazne zbog utjecaja takvih sporazuma u Zajednici, s obzirom na to da Nadležno tijelo EFTA-e mora donijeti i primjenjivati *acquis communautaire* i na to da se u gore spomenutoj komunikaciji Komisije jasno utvrđuje da se za takve sporazume ne mogu naplaćivati kazne;

- (b) u slučajevima zlouporabe vladajućeg položaja:
- za „čiste” slučajeve, a to su oni u kojima se vladajući položaj, ili njegov bitan dio, nalazi samo na državnom području EFTA-e, a zlouporaba utječe samo na trgovinu između država EFTA-e,
 - za poseban oblik „čistih” slučajeva (koji se tako nazivaju zbog toga što Komisija ni u kojem slučaju nije nadležna), odnosno za slučajeve u kojima vladajući položaj postoji u EFTA-i, ali njegova zlouporaba utječe na trgovinu između ugovornih strana.

Komisija nadalje tvrdi da iz novog članka 56. ne proizlazi nikakav prijenos ovlasti na Nadležno tijelo EFTA-e i Sud EFTA-e. Naposljetku, ona ističe da novi članak 64. omogućava ugovornim stranama koje smatraju da jedna od ugovornih strana nije postupila u skladu s pravilima o državnoj potpori da u svrhu neutraliziranja učinaka povrede prvo poduzmu privremene mjere, a zatim konačne mjere. Te mjere ne podliježu arbitraži.

V – Sažetak očitovanja Europskog parlamenta

Parlament izražava žaljenje zbog toga što je Komisija uputila Sudu na razmatranje samo jedan – doduše, važan – djelomični vid institucijske strukture EGP-a. On smatra da je trebala zatražiti od Suda da razmotri cijeli institucijski sustav, a pritom posebno ulogu Parlamenta u postupku donošenja odluka. Parlament je mišljenja da su ovlasti koje su mu dane Sporazumom proturječne demokratskom načelu utvrđenom u preambuli.

Što se tiče usklađenosti revidiranog sustava sudskog nadzora s Ugovorom o EEZ-u, Parlament primjećuje da postignuti kompromis ima toliko nedostataka da ga je iznimno teško tumačiti u skladu s Ugovorom. Izražava nezadovoljstvo zato što je tumačenje presuda Suda i sudova EFTA-e povjerenom Zajedničkom odboru. Osim toga, smatra da su uvjeti iz članka 105. i predloženog zapisnika neprecizni. Tekst članka 105. i upućivanje na članak 111. ne pružaju jamstvo da će samo Sud biti nadležan za tumačenje prava Zajednice. Parlament nadalje tvrdi da se člankom 111. ne jamči u dovoljnoj mjeri da će se spriječiti drukčija tumačenja i da se Zajedničkom odboru prepušta da odluči hoće li ili neće zatražiti presudu Suda.

³ SL C 231., str. 2.

U vezi s tim Parlament izražava rezerve u pogledu činjenice da u tekst samog Sporazuma nije uvršten postupak kojim se Sudu može uputiti zahtjev za rješavanje spora. Ipak, odredbom donesenom u nepreciznom kontekstu propisuje se da se takvi zahtjevi postavljaju u skladu s postupkom utvrđenim u članku 228. Ugovora o EEZ-u. Naposljetku Parlament primjećuje da su postupci toliko složeni, a linije razgraničenja toliko nejasno povučene da bi tekst koji je proistekao iz ponovljenih pregovora trebalo revidirati, već i samo sa stajališta pravne sigurnosti i poteškoća pri određivanju prava koje se primjenjuje na određenu situaciju.

Stajalište Suda

I.

1. Sud će se u ovom mišljenju, u skladu sa zahtjevom Komisije, ograničiti na pitanje jesu li odredbe koje su izmijenjene na temelju pregovora nakon objave mišljenja Suda od 14. prosinca 1991. usklađene s Ugovorom o EEZ-u.

II.

2. Jedan od ciljeva Sporazuma, koji je zajednički s verzijom koju se razmatralo u tom mišljenju (u daljnjem tekstu: prethodna verzija), jest osigurati jednoobrazno tumačenje i primjenu prava u EGP-u. Taj cilj, naveden u posljednjoj uvodnoj izjavi u preambuli Sporazuma i u članku 1., treba postići uvrštenjem u pravo kojim se uređuje EGP odredaba čiji je tekst jednak tekstu odgovarajućih odredaba prava Zajednice te novim odredbama kojima se uređuje rješavanje sporova.
3. Novim odredbama Sporazuma predviđaju se dolje navedeni mehanizmi.
4. Člankom 108. stavkom 2. propisuje se da države članice EFTA-e trebaju osnovati sud koji će se zvati „Sud EFTA-e”. Na temelju zasebnog sporazuma, koji će međusobno sklopiti države EFTA-e, Sud EFTA-e postat će nadležan, među ostalim, za poduzimanje tužbi koje se odnose na postupak nadzora u pogledu država EFTA-e i žalbe koje se odnose na odluke koje je donijelo Nadzorno tijelo EFTA-e u području tržišnog natjecanja te za rješavanje sporova između dviju ili više država EFTA-e.
5. U skladu s člankom 6., koji nije izmijenjen, odredbe Sporazuma treba pri njihovoj provedbi i primjeni tumačiti u skladu s presudama Suda koje su donesene prije datuma potpisivanja Sporazuma, a koje se odnose na odgovarajuće odredbe Ugovora o EEZ-u, Ugovora o EZUČ-u i sekundarnog prava Zajednice.
6. Kako bi se postigao cilj donošenja najujednačenijeg mogućeg tumačenja odredaba Sporazuma i odgovarajućih odredaba prava Zajednice, člankom 105. stavkom 2. Sporazuma propisuje se da će Zajednički odbor neprestano pratiti razvoj sudske prakse Suda i Suda EFTA-e. Zajednički odbor mora postupati na način da očuva ujednačeno tumačenje Sporazuma. U skladu s „dogovorenim zapisnikom o članku 105.”, odluke koje Zajednički odbor donese na temelju tog članka neće utjecati na sudsku praksu Suda.
7. Člankom 105. stavkom 3. propisuje se da se postupak utvrđen u članku 111. može primijeniti ako Zajednički odbor ne uspije očuvati ujednačeno tumačenje Sporazuma u

roku od dva mjeseca nakon što je od njega zatraženo donošenje odluke o razlici između sudskih praksi tih dvaju sudova.

8. Člankom 111. predviđa se postupak rješavanja sporova koji se tiču tumačenja ili primjene Sporazuma. U skladu sa stavcima 1. i 2. članka 111., Zajednica ili neka od država EFTA-e mogu iznijeti sporna pitanja o tome pred Zajedničkim odborom, koji ih može rješavati.
9. Na temelju članka 111. stavka 3., ako se spor tiče tumačenja odredaba Sporazuma koje su u biti jednake odgovarajućim pravilima prava Zajednice i ako taj spor nije riješen u roku od tri mjeseca nakon što je iznesen Zajedničkom odboru, ugovorne strane u sporu mogu se dogovoriti o upućivanju zahtjeva Sudu da donese presudu o tumačenju pravila o kojima je riječ.
10. U članku 111. stavku 4. navedene su okolnosti u kojima ugovorne strane mogu uputiti spor na arbitražu. Spor se mora ticati opsega ili trajanja zaštitnih mjera ili proporcionalnosti mjera u svrhu ponovne uspostave ravnoteže, a uvjet je i da ga Zajednički odbor nije uspio riješiti u roku od tri mjeseca od datuma kada je pred njim pokrenut. U članku 111. stavku 4. nadalje se navodi da se arbitraža provodi u skladu s postupcima iz Protokola 33; u takvim postupcima ne može se odlučivati o tumačenju odredaba Sporazuma koje su u biti jednake odgovarajućim pravilima prava Zajednice; a arbitražna odluka obvezujuća je za sve stranke u sporu.
11. Naposljetku, Protokol 34., na koji upućuje članak 107. Sporazuma, sadržava odredbe na temelju kojih države EFTA-e mogu ovlastiti svoje sudove da zatraže od Suda odluku o tumačenju odredbe Sporazuma koja je u biti jednaka nekoj od odredaba prava Zajednice.

III.

12. U usporedbi s prethodnom verzijom Sporazuma, nove odredbe o sustavu za rješavanje sporova bitno se razlikuju u dolje navedenim vidovima.
13. Kao prvo, Sporazumom se sada više ne osniva sud EGP-a. Sud EFTA-e bit će nadležan samo u okviru EFTA-e i neće biti povezan sa Sudom ni u pogledu osoblja ni u funkcionalnom smislu.
14. Kao drugo, Sporazumom se predviđaju dva postupka; prvom je svrha očuvati ujednačeno tumačenje Sporazuma, a drugi se tiče rješavanja sporova između ugovornih strana. Tijekom tog postupka rješavanja sporova od Suda se može tražiti da donese presudu o tumačenju relevantnih pravila.
15. Kao treće, na temelju članka 107. i Protokola 34. države EFTA-e mogu ovlastiti svoje sudove da od Suda zatraže da donese odluku, a ne – kao u prethodnoj verziji Sporazuma – da se „izjasni” o tumačenju odredbe Sporazuma.
16. Kao četvrto, Sporazum više ne sadržava odredbe kojima se od Suda zahtijeva da uzme u obzir odluke drugih sudova.

IV.

17. U Mišljenju od 14. prosinca 1991. Sud je zaključio da su razilaženja između ciljeva i konteksta Sporazuma s jedne i ciljeva i konteksta prava Zajednice s druge strane prepreka postizanju cilja ujednačena tumačenja i primjene prava u EGP-u. Uzimajući u obzir tu proturječnost Sud je zaključio da bi predloženi sudski sustav mogao dovesti u pitanje autonomnost pravnog poretka Zajednice pri ostvarivanju njegovih specifičnih ciljeva.
18. Budući da ta razilaženja i dalje postoje, valja ispitati bi li nove odredbe Sporazuma, koje zamjenjuju one koje je Sud smatrao neusklađenim s autonomnošću pravnog poretka Zajednice, mogle dovesti do sličnih primjedaba.
19. S tim u vezi treba napomenuti da se Sporazumom više ne predviđa stvaranje Suda EGP-a, nego se predlaže da se zasebnim sporazumom među državama EFTA-e osnuje Sud EFTA-e. Za razliku od prijedloga koji su se odnosili na Sud EGP-a, Sud EFTA-e neće odlučivati o sporovima između ugovornih strana i bit će nadležan samo unutar EFTA-e.
20. Stoga još valja razmotriti jesu li postupci rješavanja sporova predviđeni člancima 105. i 111. Sporazuma usklađeni s Ugovorom o EEZ-u, a posebno s njegovim člankom 164.
21. Kako bi se postiglo što ujednačenije tumačenje odredaba Sporazuma i odredaba prava Zajednice koje su sadržajno prenesene u Sporazum, člankom 105. Sporazuma Zajednički odbor ovlašćuje se za neprestano preispitivanje razvoja sudske prakse Suda Europskih zajednica i Suda EFTA-e i za postupanje u svrhu očuvanja ujednačena tumačenja Sporazuma.
22. Da se taj članak mora tumačiti na način da Zajednički odbor ima mogućnost zanemariti obvezujuću narav odluka Suda unutar pravnog poretka Zajednice, davanje takve ovlasti Zajedničkom odboru nepovoljno bi utjecalo na autonomiju pravnog poretka Zajednice, čije poštovanje Sud mora osigurati u skladu s člankom 164. Ugovora o EEZ-u, te bi to stoga bilo u neskladu s Ugovorom.
23. Međutim, u skladu s „dogovorenim zapisnikom o članku 105.”, odluke koje Zajednički odbor donese na temelju tog članka ne smiju utjecati na sudsku praksu Suda.
24. To je načelo bitno jamstvo, neophodno za autonomiju pravnog poretka Zajednice.
25. Slijedom toga, ovlast koja se člankom 105. daje Zajedničkom odboru u svrhu očuvanja ujednačena tumačenja Sporazuma usklađena je s Ugovorom o EEZ-u samo ako je to načelo utvrđeno u obliku koji je obvezujući za ugovorne strane.
26. U skladu s člankom 111., Zajednički odbor ovlašten je rješavati sporove koje pred njim pokrene Zajednica ili neka od država EFTA-e, a koji se tiču tumačenja ili primjene Sporazuma, uključujući – u skladu s člankom 105. stavkom 3. – sporove koji se odnose na razlike u sudskoj praksi koje Odbor nije uspio riješiti na temelju postupka propisanog člankom 105.

27. Činjenica da je Zajedničkom odboru dodijeljena ta ovlast dovodi do istih onih poteškoća koje su spomenute u točki 22. ovog mišljenja.
28. U tom pogledu, međutim, treba napomenuti da se člankom 105. stavkom 3. stvara poveznica između postupka predviđenog tim člankom i postupka predviđenog člankom 111. Sporazuma te da se zbog te poveznice te dvije odredbe moraju tumačiti sustavno i dosljedno. Takvo tumačenje nužno podrazumijeva da će se načelo navedeno u „dogovorenom zapisniku o članku 105.” primjenjivati i u slučajevima kada Zajednički odbor nastoji riješiti spor trudeći se u skladu s člankom 111. pronaći rješenje prihvatljivo ugovornim stranama.
29. Iz toga slijedi da ovlast dodijeljena Zajedničkom odboru na temelju članka 111. ne dovodi u pitanje obvezujuću narav sudske prakse Suda ni autonomiju pravnog poretka Zajednice, jer je utvrđeno da je načelo navedeno u „dogovorenom zapisniku o članku 105.” obvezujuće za ugovorne strane.
30. Tumačenje prema kojem je Zajednički odbor navedeno načelo obvezan poštovati u okviru članka 111. jedino je tumačenje koje je u skladu s nadležnošću za tumačenje mjerodavnih odredaba koja je Sudu dodijeljena člankom 111. stavkom 3.
31. Stoga se potom postavlja pitanje je li dodjela te nadležnosti Sudu usklađena s Ugovorom.
32. Ovlast koja je Ugovorom dodijeljena Sudu može se mijenjati samo u skladu s postupkom propisanim člankom 236. Ugovora. Međutim, Sudu se mogu dodijeliti nove ovlasti na temelju međunarodnih sporazuma koje sklopi Zajednica, pod uvjetom da se time ne mijenja narav funkcije Suda kako je osmišljena Ugovorom o EEZ-u.
33. U tom je kontekstu Mišljenjem od 14. prosinca 1991. prihvaćeno da se međunarodnim sporazumom koji sklopi Komisija Sudu može dodijeliti nadležnost za tumačenje odredaba takvog sporazuma, pod uvjetom da odluke Suda imaju obvezujuće učinke. Naime, funkcija Suda kako je zamišljena Ugovorom o EEZ-u jest funkcija suda čije su odluke obvezujuće.
34. Doduše, cilj zahtjeva upućenog Sudu za donošenje presude u skladu s člankom 111. stavkom 3. Sporazuma nije povjeriti Sudu rješavanje spora, za koji je i dalje odgovoran Zajednički odbor. Ipak, tumačenje Suda jest obvezujuće, kao što jasno proizlazi iz samog teksta dvojezične verzije Sporazuma koja je dostavljena Sudu i u kojoj je upotrijebljen francuski izraz „se prononcer” odnosno engleski izraz „give a ruling”.
35. Iz toga slijedi da ako je Sud pozvan donijeti presudu u skladu s člankom 111. stavkom 3. Sporazuma, i ugovorne strane i Zajednički odbor bit će obvezani tumačenjem Suda u pogledu odredaba o kojima je riječ. Stoga je nadležnost koja se tom odredbom dodjeljuje Sudu u svrhu tumačenja odredaba Sporazuma na zahtjev ugovornih strana koje sudjeluju u sporu usklađena s Ugovorom o EEZ-u.
36. Što se tiče arbitražnih postupaka, dovoljno je napomenuti da se u skladu s člankom 111. stavkom 4. Sporazuma ti postupci ne mogu baviti pitanjima tumačenja odredaba Sporazuma koje su jednake odredbama prava Zajednice. Iz toga slijedi da rješavanje

sporova arbitražom ne može nepovoljno utjecati na autonomiju pravnog poretka Zajednice.

V.

37. Što se tiče odredaba Sporazuma u skladu s kojima države EFTA-e mogu ovlastiti svoje sudove da upute zahtjev Sudu za donošenje odluke o tumačenju odredaba Sporazuma, dovoljno je napomenuti da se tekstom članka 107. osigurava obvezujući učinak odgovora koje je Sud pozvan dati. Slijedom toga, taj mehanizam ispunjava zahtjeve navedene u Mišljenju od 14. prosinca 1991. te je stoga usklađen s pravom Zajednice.

VI.

38. Naposljetku treba ocijeniti usklađenost s Ugovorom o EEZ-u odredaba sadržanih u članku 56. Sporazuma s obzirom na podjelu nadležnosti u području tržišnog natjecanja između Nadzornog tijela EFTA-e i Komisije Europskih zajednica.
39. Iz sudske prakse Suda (presuda od 31. ožujka 1971., Komisija/Vijeće, C-22/70, Zb., str. 263. (tzv. AETR), presuda od 14. srpnja 1976., Kramer, C-3/76, C-4/76 i C-6/76, Zb., str. 1279., i Mišljenje 1/76 od 26. travnja 1977., Zb., str. 741., t. 3.) slijedi da ovlast Zajednice da sklapa međunarodne sporazume ne proizlazi samo iz izričito dodijeljene ovlasti iz Ugovora, nego i iz drugih odredaba Ugovora i mjera koje su institucije Zajednice donijele u skladu s tim odredbama.
40. Slijedom toga, Zajednica je na temelju pravila tržišnog natjecanja iz Ugovora o EEZ-u i mjera kojima se provode ta pravila ovlaštena sklapati međunarodne sporazume u tom području.
41. Ta ovlast nužno podrazumijeva da Zajednica može prihvatiti pravila donesena sporazumom kada je riječ o podjeli određenih nadležnosti ugovornih strana u području tržišnog natjecanja, pod uvjetom da ta pravila ne mijenjaju Ugovorom osmišljenu narav ovlasti Zajednice i njezinih institucija.
42. Iz toga slijedi da je članak 56. Sporazuma usklađen s Ugovorom o EEZ-u.

Slijedom navedenog,

SUD

donosi sljedeće mišljenje:

Sljedeće odredbe usklađene su s Ugovorom o osnivanju Europske ekonomske zajednice:

- 1. odredbe Sporazuma koje se tiču rješavanja sporova, pod uvjetom da je načelo, prema kojem odluke Zajedničkog odbora ni u kojem slučaju ne utječu na sudsku praksu Suda, utvrđeno u obliku koji je obvezujući za ugovorne strane,**

2. članak 56. Sporazuma o podjeli nadležnosti u području tržišnog natjecanja.

Objavljeno u Luxembourggu 10. travnja 1992.

[Potpisi]

RADNI PRIJEVOD